

גליון באר הכרשה

נערך ונלקט מתוך תוכן דברי שיחותיו של
מורינו הגה"צ רבי אברהם אלימלך בידרמן שליט"א

מסעי

מכון
באר
האמונה

תוכן הענינים

פרשת מסעי

- א מסעי בני ישראל – המסעות וכל תהפוכות החיים בהאי עלמא בחשבון ממעל הם
- ב אין מקרה בעולם – כל המאורעות שבועולם נעשים בהשגחה פרטית ומדוקדקת
- ג זוכה להיות כיוצא בו – מעלתם הגדולה של הבומחים בה' מבלי כל חשבון
- ד ביודעי ומכירי – כל איש מכיר בעצמו היטב מה עליו לתקן
- ה ירידה לצורך עליה – גם המסעות שנפלו בהם נחשב להם כמסע בדרך עלייתם
- ו לחמו עמו קמעא קמעא – במלחמת היצר כל מסע קמין אינו לריק
- ז מעלת המידות – תיקון המידות בימים הללו באהבת חינום
- ח בכל לבבכם – אין דבר העומד כנגד התפילה הבאה מקירות הלב
- ט מי יתן ראשי מים - חובת הועקה והכביה על החורבן והתפילה על הנאולה
- י כי הם חיינו – לימוד התורה בימי בין המצרים

מסעי

אם לא הייתי נוסע ממקום שבתי אל זה המקום וכן בשאר המקרים הייתי מונע מעצמי מקרה פלוני, והרי הוא גוער בעצמו – מה ראיתי לשמות זו ליסע מהתם להכא. הרי תשובתו ב'פרשת מסעי' הכתובה כאן – רבי יהודי, אינך אלא טועה, כי אדרבה, מאחר שהבורא רצה שיקרה לך כך, על כן הביאך אל זו הדרך ההולכת למקום בו ימצאך המקרה, ולא אתה הלבית בזו הדרך אלא מן השמים הוליכוך שם*.

מסעי בני ישראל – המסעות וכל תהפוכות החיים בהאי עלמא בחשבון ממעל הם
בפרשתן (לג א-ב) 'אלה מסעי בני ישראל... ויכתוב משה את מוצאיהם למסעיהם על פי ה', ואלה מסעיהם למוצאיהם'. הנה, כל יהודי באשר הוא עובר בימי חייו מסעות ותהפוכות, ופעמים נופלים בלבו הרהורים ומחשבות - בזאת ובזאת עלה בחלקי מאחר שנסעתי למקום פלוני... מאחר שפגשתי באדם פלוני... מאחר שדברתי כך וכך...

א. ולא רק ב'מסעות' הדברים אמורים אלא בכל ענין שיארע לאדם כרצונו או כנגד רצונו – הכל מן השמים להביאו לידי תכלית פלונית, להצילו מכל רע, או להרבות טובתו... והרי לפניכם מעשה

אחד מני אלף (שמעתייה מאחד מחשובי בני חבורתנו בלאנדאן ששמעה ביום השב"ק העבר מבעל המעשה שהגיע לתפילת שחרית מתרגש ונרעש כולו). עובדא זו אירעה לפני כמה ימים בליל שב"ק מטות – פינחס בחו"ל, בעיר לאנדאן (לונדון) הבריה בשכונת גאלדרעס-גרין, איש יהודי דר בשכנות עם נכרי, וביניהם שוררים קשרי ידידות אמיצים, נכרי זה נצטווה מ'בעל הדירה' שעליו לפנות את הבית עד יום חמישי (כ"ב תמוז), הנכרי חיפש לעצמו בית מדור חדש ולא מצא, מכיוון שכן, יצא בעל הבית מגדרו והתיר לו לשהות בבית עוד כמה ימים ספורים. בערש"ק נתדפק הנכרי על דלתי היהודי ו'בישרו' שהאריכו לו זמנו, לכן בשבת זו עדיין ישהה בביתו, ובזאת הוא מודיע ליהודי שאם יצטרך לו כ'שבת גוי' עדיין הוא עומד לשרת אותו... והנה, יהודי זה דייקן גדול ומקפיד על 'עתיו ורגעיו', ע"כ מעודו הינו נוהג להתפלל בערש"ק עם המנין הראשון – מעריב מיד אחר פלג המנחה (כי שקיעת החמה שם חלה סביבות השעה 9:00, והמתפללים מעריב אחר צאת הכוכבים מקדשים על היין בשעה מאוחרת מאד), מחמת עיכובים שונים ומשונים בערש"ק הלזו יצא לו לראשונה לאחר את תפילתו ולהתפלל עם המנין השני שאחר צאת הכוכבים, והיה האברך עומד ומתמה על עצמו 'מה אירע עמי', הרי מטבעי הנני 'מסודר' מאד, אך מה יש בידי לעשות כעת - וכי אפשר להזיז את השעון או לחילופין את השמש ושקיעתה. משהגיע הביתה אחר כל בזבזי הזמן, אמרו לו בני ביתו, הבה נעלה רק לכמה דקות לבית ההורים להתברך ב'גוט שבת', ולקיים בזה מצוות כיבוד אב ואם כהכנה לקראת מצוות 'קידוש היום', והרי מזה זמן רב לא ראו ההורים את בנינו – נכדיהם שבליעה"ר גדילים למעלה למעלה, האברך אשר כאמור 'דייקן' גדול הוא לא הבין מה תפסם לקיים עתה בזו השעה המאוחרת – כיבוד או"א, אך כבקשתם עשה, ויעל עם בניו ובנותיו להורים שליט"א. לא נאריך לריק, אבל זאת נאמר כי עד שחזרו מבית ההורים כבר הורה 'מורה השעות' על שעה מאוחרת מאד, מיהרו והחלו ב'שלום עליכם' וזמירות ושאר פזמונים, קידוש דגים ובשר וכל מטעמים... וכאן אירע הנס והפלא, ריח שריפה החל מתפשט בחלל הבית אשר כל יושביו נבהלו ונחרדו עד עמקי נשמתם, מיהרו לתור אחר מקור הריח (כי לא הותקנו בביתו 'מגלי עשן' המצפצפים בעת הסכנה) ומצאו כי במטבח הבית עלתה ה'פלטטה' (פלאטע) באש, וכבר החלו הארונות לבעור באש... ויפה שעה אחת קודם. כחץ מקשת רץ האברך לביתו של שכנו הנכרי – שמשום מה בא להודיעו בערב שבת 'אם תצטרך לי, קראני ואחלצך', היכה בכל כוחו על שערי הבית עד שיצא הגוי ממיטתו, נכנס לבית היהודי וכיבה את האש הגדולה... 'ונגלה כבוד ה'" כמה גלגל הקב"ה להצילם מלהבה, שהרי אם היה נמנע מהם אפילו

ובזה יבואר (עיי' ייטב לב) על נכון כפילות התיבות למסעיהם על פי ה', ואלה מסעיהם למוצאיהם'. והיפוכן - 'ויכתוב משה את מוצאיהם דהנה בני ישראל עברו במ"ב מסעות הללו:

רק אחד מהעיכובים שעברו עליהם וכבר היו נמים את שנתם אפילו רק כחמש דקות לפני שהחלו הלהבות היו כל בני הבית עולים בסערה השמימה מתוך שנתם... והיו עורכים 'קידושא רבא' ביומו של שבת בישיבה של מעלה, כי האש התפשטה במהירות עצומה (וייעידו כותלי הבית במטבח של האיש) ואף אם היו נייעורים לא היה להם להיכן לברוח, כי בית זה נבנה באופן שאין כל דרך לצאת מהבית אלא בדרך הסמוכה למטבח... ומי יודע...

מכאן ילמד כל אחד, פעמים נשמע שבני אדם יטענו, אוי, אוי, כל מה שאני עושה היום - הכל 'פונקט קאפויער' (מתנהל בדיוק להיפך מהרצוי), רק הגעתי לבנק - נעל הפקיד שערי לנגד עיני... אך בקושי הגעתי אחר טלטולי דרכים עד לאפיס (משדד) של העסקן הנודע - ויאמרו לי חזור לביתך כי נסע העסקן לחו"ל לכמה שבועות... קניתי כבר מאכל פלוני והנה פג טעמו וריחו (עבר התאריך) ... הרי לך מעשה אחד מני אלף, באברך זה שלא הבין 'עיכובים' הללו על שום מה הם באים, וסוף דבר ראה בעליל שכל זה לא היה אלא בכדי להביאו להיות ער ומרגיש ברגע הנכון להציל נפשו ונפשות בניו עם חפציו וביתו... ומה לך כי תליו... ואף כי ידענו גם ידענו, תשובת רבים - הנה כמה וכמה הרפתקאות עדו עלי, ולא נתגלה לבסוף כל טובה מהם, אכן לא באנו להעלים ולהסיר את הנסיון... אבל מכאן תלמד להאמין בכל עת כי הכל בחשבון לטובה ולברכה.

עוד רגע אדבר, מה שסיפר לי אחד מחשובי בני החבורה בעיה"ק ירושלים ליל שישי פר' מטות (פינחס בחו"ל), וכך היה מעשה, בפורים העל"ט (תשע"ו) חיפש האברך בצאתו לביהמ"ד בערב פורים את ה'מגילה' (כשרה) היקרה שקיבל כמתנה מאת חותנו לפני כמה שנים בתקופה שבין אירוסיו לנישואיו, והילד איננו - האברך 'הפך' את כל הבית ולא מצא כל זכר למגילתו... אף בירר אצל קרוביו שמא אחד מהם לווה את המגילה ושכח מלקיים 'והשיב' ולא מצא... בלית ברירה הלך לביהמ"ד בידיים ריקות, כשמוחו עוסק במחשבות לנסות להיזכר באיזה מקום השאיר את המגילה לפני כשנה בימי הפורים, ויהי ממחרת הפורים החלו בני הבית בנקיון הבית לקראת חג הפסח, והיו תרים ומחפשים אחר 'משהו חמץ' ואחר 'זכר כל שהוא' למגילה האבודה... שהרי 'אין יאוש בעולם כלל', אבל מן הנראה נתקיים בה במגילה כל יראה וכל ימצא בהידור רב.

לפני כשבוע ביום י"ח תמוז צום שבעה עשר בתמוז נבהל האברך לראות שה'קרעדיט קארד' (כרטיס אשראי) שלו נאבד וכאילו נבלע באדמתו של קורח... משחיפש בכל מקום שחשב למצאו נזכר שבערש"ק האחרון (ט"ז תמוז) קנה כמה צרכי שבת בחנות פלונית - שאינו רגיל כ"כ לקנות שם, מיד עלה חשש בלבו שמא שכח שם את הכרטיס המדובר, החיש האברך פעמיו לאותה החנות - גולל בפני המוכר פרשת אבדת הכרטיס, והלה הוציא משולחנו כשלושים כרטיסים אבודים, אבל, אחד מהם לא היה שלו, ובתוך הדברים סיפר לו המוכר לפי תומו כי אבדות רבות מונחים באוצרו, למשל... 'מגילת אסתר' שוכנת כאן אחר כבוד זה כשנה ומחצה, ועדיין אין דורש ומבקש אותה... והאיש משתהה, מחריש לדעת ההצליח ה' דרכו בבואו הנה (כאילו) בטעות גמורה, נתן לבעל החנות סמנים מובהקים ונמצא כי המגילה שלו היא (שקנה בחנות זאת בפורים לפני כשנה [תשע"ה] צרכי שבת - בפורים שחל בערש"ק בעיה"ק ירושלים) ושכחה באותה החנות. אך למותר להוסיף, כי בצאתו מהחנות ומגילתו בידו פשפש בכליו ומצא את 'כרטיס האשראי' שוכן במנוחה באחד מכיסיו בגדיו... ונמצא כל 'דמיון' האבדה היה אך ורק בכדי שתשוב המגילה לידי.

ב. ידוע מאמרו של מרן הבעש"ט הקדוש זי"ע שכל אדם עובר במשך ימי חייו את כל מ"ב המסעות, כ"א בדרכו שלו ובפירושים משלו (דגמ"א מסעי).

– כי שם הועיד לו הקב"ה איזה שליחות ותפקיד בעולמו. וכך אמר ראש הישיבה דטעלו הרב אליהו מאיר בלאך זצוק"ל, דמצינו כשברה דוד מלך ישראל מפני שאול המלך, עשה סימן עם רעו ואוהבו יהונתן בן שאול לדעת האם אכן גבר כ"כ כעסו של שאול עליו, וכך היה סימנם, שיהונתן יזרוק חיצים, ולאחמ"כ ישלח נער לאוספם, 'אם כה אומר לנער החיצים ממך והנה' - סימן הוא שעדיין לא גבר כל כך כעסו של שאול ואפשר לדוד לחזור לביתו, אך אם יאמר לנער 'החצים ממך והלאה' אזי סימן הוא שגבר כעסו, ואז לך כי שלחך ה'. והלשון צריך ביאור, מדוע אמר לו 'לך' כי שלחך ה', היה לו לומר 'ברח' כי שאול מבקש להרגך. אלא, אף כשנראה לאדם שעליו לברוח ממקומו מפני שחברו רודף אותו, באמת, לא זוהי סיבת בריחתו - אלא אך ורק מחמת כי שלחו ה' למקום ההוא, ויש לו איזה שליחות מן שמיא לעשותה במקום ההוא דייקא. כל אחד ילמד לנפשו להתחזק באמונה זאת לדעת שאין כל רע ומיצר יוצא מפי עליון, וכל קורותיו 'ובריחתו' של אדם - בהשגחה פרטית המה לו לטובה ולברכה, לששון ולשמחה.

תהפוכות שונות ומשונות, במרה היו להם מים מרים, ואילו באילים היו להם שבעים תמרים ומים מתוקים, ובמסע אחר כלל לא היה להם מים, וכיו"ב בשאר ענינים, כל מסע וענינו שלו. ומי שאינו מאמין בהנהגת ה' ובהשגחתו הפרטית יחשוב שרק מפני שבאו למקום פלוני מצאן כך וכך - מכיוון שבאו למרה נהפכו המים למרים, ואילו היו נמנעים מלבוא לשם היו ניצולים ממקרה זה, ועוד יחשוב, מכיוון שבאו לאילים זכו למים מתוקים, ובאמת אינו כן, אלא אדרבה, מאחר שהוצרך לקרות להם מקרה פלוני במקום פלוני הביאם ה' במסע זה. וזהו ויבתוב משה - כאן הודיע משה לבנ"י, שכל מוצאיהם למסעיהם 'מוצאייהם' מלשון 'מקרה' (כמו שנא' כל 'המוצאות' אותם, יהושע ב כג) לא מחמת שנסעו אירע להם כן, אלא הכל למסעיהם על פי ה' - הקב"ה ציווה שיסעו במקום פלוני בכדי שיארע להם כך וכך. וח"ו מלחשוב ואלה מסעיהם שמאחר שנסעו למקום פלוני, לכן למוצאייהם - מצא אותם פגע פלוני ומקרה אלמוני.

הכלל העולה, כי הקב"ה מסבב לאדם סיבות שונות ומשונות כדי שיגיע למקום פלוני

אומר היה הרה"ק רבי דוד מלעלוב זי"ע, שלעתיד לבוא יתגלה ויתבאר באר היטב לכל אחד, את פרשת מסעי שעבר בה בהיותו בהאי עלמא. ויראה שהכל היה בכוונה תחילה לטובתו ולטובת ביתו, ואז ימלא שחוק פיו ולשונו רינה - על שכל כך היצר ודאג בכל מסעיו ועניניו.

מענין לענין, אמרו בעלי הרמז לרמז בסמיכות פרשת מטות למסעי, לומר לך, כל המטה עצמו ונכנע למוצאות אותו - להנהגת ה' עמו, אזי מסעי - כדאמרי אינשי פלוני 'אלעס פארט איהם גלאט' (כל חייו מתנהלים לו למישרין כמי שנוסע על כביש ודרך סלולה וחלקה).

ג. מאמר זה אמר ראש הישיבה דטעלו בעת חנוכת הבית של הישיבה בקליוולאנד שבארה"ב, ובהתרגשות סיפר את דרכי השגחת השי"ת כיצד הצילו מגיא צלמוות במלחמה הנוראה, וכה סיפר, בערב שנות המלחמה התגוררו הוא ומשפחתו בטעלו שבליטא, וביום מן הימים הוכרח לברוח מחמת אחד מפושעי ישראל שעלה לגדולה וחששו שיתנקם בו על שסטר לו על לחיו באיזו הפגנה שנערכה כנגדו (על שפתח חנותו בשבת קודש), על כן גלה ממשפחתו וידידיו אל עבר ארה"ב, אין צריך לומר שהדבר היצר לו מאד, ולא הבין על מה ולמה באה לפתחו צרה צרורה זו שיצטרך לגלות למרחקים, אך כעבור כמה שנים כאשר פרצה ה'מלחמה' ורוב מנין ובנין של יהדות אירופה נהרגו על קידוש ה', וביניהם כל משפחתו של רה"י, ואף גם בני הישיבה, או אז הבין, שכל 'בריחתו' הייתה 'הצלתו' ממוות לחיים, בגשמיות, וגם ברוחניות שחזר והקים לתפארה את הישיבה דטעלו בקליוולאנד.

שנמשח בימיו. וכתב ה'משך חכמה', ויתכן שכאן הורה לנו הפסוק אופני הנהגת ההשגחה... שבהגיע העת להעמיד 'כהן גדול' חדש, מחשבים בשמים ממעל מי הם הרוצחים העתידים לרצוח בשגגה - ויצטרכו לשבת ב'ערי המקלט' עד מות הכהן הגדול, ולפי אורך זמן זה, מעמידים כהן העתיד לחיות כמספר השנים אשר נגזר על פלוני לשבת שם. וז"ל. והועמד זה אשר יחיה חיים ארוכים למען יהיה גולה זה חבוש במקלטו ימים כבירים עד מות כה"ג זה, וכן איפכא. כי מזלו גרם, וזה הפי' אשר 'משח אותו' - כי רוצח זה הוא הסיבה והגורם שכה"ג פלוני ימשח לכהונה גדולה ולא כהן אחר.

הדברים אמורים לכל אדם בכל אשר ימצאהו, וכן רמזו בדברי רש"י (בפרשתן לה יא)

ואף כמה שאינו ניכר שלטובה הדבר יאמין בזה, כי הנה התורה מנתה מ"ב מסעות ממצרים לארץ ישראל, והרי במ"א מסעות מתוך מ"ב הללו לא הגיעו לארץ ישראל - מחוץ חפצם, ואפילו הכי הרי זה נחשב כ'מסע' - אלא ע"כ כי כל פסיעה ופסיעה נחשבת כ'מסע', שכך הועיד הקב"ה איזו תכלית על פסיעה ופסיעה.

אין מקרה בעולם - כל המאורעות שבעולם נעשים בהשגחה פרטית ומדוקדקת

לא רק גבי 'דרכיו' של האדם נאמרו הדברים, אלא כל המוצאות אותו - בחשבון מדוקדק הם. וכך מצינו בפרשתן (לה כה) 'וישב בה עד מות הכהן הגדול אשר משח אותו בשמן הקודש', והקשו בגמרא (מכות יא:) 'וכי הוא (הרוצח) מושחו, אלא, זה

וכן הדברים אמורים לכל צרה וצוקה המתרחשים ובאים על האדם - לא ירך לבנו בראותו כל הרפתקאי דעזו עליו, וידע כי כל הנעשה בעולם לטובתו ול'עלייתו' הם באים. ויובנו הדברים עפ"י מעשה שהיה בסוס נאמן לאדונו, הלה היה עובד יומם ולילה עבור האדון 'כמו סוס', האדון שנהנה מה'הכנסות' שהסוס מכניס ל'אוצרו' בעבודתו המסורה היה מרבה להיטיב עמו כגמולו הטוב, מאכילו ומשקהו ממיטב מאכלי הסוסים, ואף בית מדור ללון העניק לו כראוי וכיאות לסוס שכמותו... עברו הימים והשנים, והסוס החל להראות סמני זקנה, כוחותיו כבר לא עמדו לו, ומזמן לזמן הרגיש הבעה"ב כי 'הכנסות' הסוס פוחתות והולכות, ואילו ה'הוצאות' סביב מאכלו ומשקהו לא פחתו במאומה, וכבר חישב בעה"ב 'לשלחו בגט שחרור' - 'וכל הרוצה ליטול יבוא ויטול'... אבל מחמת הכרת הטוב לא הפקיר את סוסו נאמנו משכבר הימים. עד שביום בהיר הילך הסוס ברחובה של עיר ולרוב זקנותו לא ראה כהוגן ונפל ל'בירא עמיקתא' (בור עמוק) חמישים אמה, ואך בנס נשאר לחיות, עתה עלה בדעת בעה"ב - אכן, עד היום ריחמתי על סוסי הנאמן ולא שלחתי לחפשי - אבל בזו השעה משאירע לו כן מותר לי לקיים בו רק לא ירבה לו סוסים' (דברים יז טז), ו'שם תהא קבורתו'... פתח בעה"ב ב'לשם יחוד' לקיים מצוות 'קבורה', נעמד על שפת הבור והחל משליך לתוכו עפר למען יכוסה כל גופו וראשו כדת וכדין... הסוס שעמד בתוככי הבור הביט ממטה למעלה בתדהמה ותימהון על בעליו, מדוע מכסני מר בעפר... והבעלים בשלו - מריק לתוככי הבור שקי עפר בזה אחר זה... ועדיין מביט עליו הסוס בעיניים מלאות פחד ובעתה עד... שראה הבעלים כי בכל פעם שהוא משליך עפר לתוך הבור קופץ הסוס לגובהו של בור, וכן יעשה שוב ושוב... מתחילה לא הבין הבעלים לשמחה וריקודין הללו מה זו עושה. עד ש... ראה כי הסוס הולך ועולה מעלה מעלה, עד שיצא מן הבור כשהוא בריא ושלם בכל רמ"ח ושס"ה, או אז הבין כי אף שהוא בא לקברו ולכסותו בעפר, אבל הסוס השתמש ב'קבורה' זאת להעלות עצמו עוד ועוד על הר העפר שנעשה בבור תחתיות עד שיצא לחפשי לגמרי...

ולדידן, אנא ממך, מנע קולך מבכי בשעה שהנך רואה כי פלוני רוצח ובא לקברך בחיים חיותך... אל תתפעל ממנו, כי חבילי עפר ואדמה שהלה משליך עליך אינם אלא 'הר' להעלותך למעלה להוציאך ולדלותך מבור גלותך ושפלותך.

ובן מציינו גבי רוצח בשגגה שאמרה תורה (שמות כא יג) והאלהים אנה לידו, ואמרו בנמרא (מכות י:): במה הכתוב מדבר, בשני בני אדם שהרגו את הנפש, אחד הרג בשוגג (וחייב גלות) ואחד הרג במזיד (וחייב מיתה), לזה אין עדים ולזה אין עדים, הקב"ה מזמין לפונדק אחד, זה שהרג במזיד יושב תחת הסולם, וזה שהרג בשוגג עולה על הסולם ונופל על ההורג במזיד והורגו, נמצא - כל אחד קיבל עונשו הראוי לו, זה שהרג במזיד נהרג, וזה שהרג בשוגג גולה. והנה, דבר זה דרשו חז"ל מהכתוב 'והאלוקים אנה לידו' (מלשון הזמין לידו), לומר לך שאין מקרה ואקראי בעולם, ואף הנראה כמקרה, את הכל עשה האלוקים... הוא אשר זימנם לפונדק אחד שייעשה לכל אחד כפי הראוי לו.

'והקרייתם לכם' וברש"י, 'אין הקריה אלא לשון הזמנה וכן הוא אומר כי הקרה ה' אלוקיך לפני', ופירושו צדיקים - אף מה שנראה לאדם כהקרייה - מלשון מקרה, באמת, לא נעשה הדבר מאלין, אלא הכל בהזמנה - שהקב"ה הזמין זאת עליו, עפ"י חשבונות שמים ממעל, לטוב לו כל הימים.

כיו"ב ביארו (נועם מגדים פרשת שלח בשם 'משנת חסידים', הובא במזכרת שם הגדולים) את הפסוק 'כי אמר מקרה בלתי טהור הוא' (שמואל א, כ כו). שהאומר על מה שיארע לו - מקרה בעלמא הוא - ואינו בחשבון מלעילא, הרי זה מראה באצבע שלא טהור הוא. כי חסר לו עיקרי האמונה הטהורה והתמימה, לדעת שהכל משמים ואין מקרה בעולם.

ד. וכבר המליצו קמאי שמקרה הוא אותיות רק - מה! מעשה ביהודי שנכנס אל הרה"ק השרף מקאצק זי"ע, וסיפר שזה מכבר עשיר גדול היה, והיה נוהג דבר יום ביומו למלאת כרטיס לוטו (לאטערי), ואף משרתת ביתו נהגה ב'מנהג' זה. ובערוב יום היה בודק את שני הכרטיסים - האם זכה אחד מהם בגורל. כך היה מנהגו רבות בשנים, עד שלאחרונה איבד את כל הונו, וגם מתה עליו אשת נעוריו, מכל מקום המשיך הלה 'במנהגו' מקדם - לקנות בכל יום כרטיס לוטו. וגם המשרתת המשיכה במנהג זה... ויהי היום, מצא ה'עשיר היורד' שהמשרתת זכתה בגורל בממון ודמים מרובים, בראותו כן החליט להינשא לה, וכך יעלה לחלקו כל כספה שזכתה עתה בגורל, ויחזור להיות מה'נגידים' בעם כמקדמת דנא. אלא שנתירא שמא כשיציע את השידוך לא תסכים האשה לכך - אם תדע כי היא העשירה, והוא אינו אלא עני ואביון... לכך שלח 'שדכן' שידבר בהם נכבדות, המשרתת הסכימה וערכו הנישואין כדת משה וישראל. כעבור ימים אחדים מהנישואין, נכנס ה'יורד' לביתו, וסיפר לבני הבית בשמחה רבה שבעוד כמה ימים הם עתידים להפוך לנגידי עם, כי הכרטיס שברשותה עלה בגורל - ומה שקנתה אשה קנה בעלה... נאנחה האשה ואמרה - זה עידן ועידינים שמכרתי את הכרטיס לאבי, וכל העושר איננו שלנו כלל. מיד שם אותו יהודי פניו אל השרף מקאצק, ושאל האם אפשר לו לגרשה, כי כל השידוך אינו אלא 'טעות', שאג הרה"ק - ר' יהודי, וכי עדיין לא ראייתם שהבורא יתברך מנהיג את עולמו, מתחילה הפך אותך ליורד, ולאחמ"כ לאלמן, וכל זה כדי שהמשרתת תינשא לך... אם עדיין אינך מבין כי זהו רצון ה'... יכול אתה לגרשה... מכאן נלמד, איך שכל הנהגת הבורא בכל פרט וענין בחשבון מדוקדק היא, ועלינו להאמין בו בתמימות, להדבק בו וללכת בכל דרכיו אשר ציוונו.

ה. הכלל הראשון באמונה, שידע האדם שאינו צריך להבין את כל הנעשה בעולם. כדמרגלא בפומיה דהרה"ק רבי מרדכי מנאדבורנא זי"ע לבאר בדרך צחות בלשון הפסוק (שמות יז ד) 'עוד מעט וסקלוני', שפירושו לסקול באבנים - ובשפת האידיש 'באשטיינערן', ולדידן ייאמר - עוד מעט - וסקלוני, 'וועסטו פארשטיין', אבל עתה אין ביכלתך להבין (כי לתיבת פארשטיין יש משמעות כפולה, מלשון אבנים הסוקלים וגם לשון הבנה, ולשון נופל על לשון).

וכבר אמרו שאדם אשר אינו חי באמונה - בכל דבר קטן שאינו הולך לו כפי שחישב ורצה, מיד

והנה איתא במשנה (פאה ה ט) 'וכל מי שאינו צריך ליטול ונוטל (מן המעשר ושאר מתנות עניים) אינו נפטר מן העולם עד שיצטרך לבריות. וכל מי שצריך ליטול ואינו נוטל, אינו מת מן הזקנה עד שיפרנס אחרים משלו, ועליו הכתוב אומר (ירמיה יז, ה) ברוך הגבר אשר יבטח בה' והיה ה' מבטחו'.

הק' בתוס' אנשי שם (שם) דעדיין לא גילתה המשנה מהיכן נלמד שיזכה לפרנס אחרים משלו. אלא ביאורו, עפ"י דברי המדרש דלעיל שהבטח בה' נעשה כיוצא בו, וזה העני שלא לקח מן התמחויו הינו מורה בזה על בטחונו החזק בבוראו שלא יעזבנו ואף אם לא יטול מן הצדקה ברור לו שהקב"ה ישלח לו את מזונו מידו הרחבה והמלאה, על כן יזכה להיות כביכול כיוצא בו... מה הקב"ה זן ומפרנס לכל (וכך בטח זה העני) אף הוא יזכה להיות זן לאחרים.

הנה כתיב במדרש (במדכ"ר כב ו), 'אמרו רבותינו, כתיב ביהושע (יהושע א) כאשר הייתי עם משה אחיה עמך (ולפי"ז) היה צריך יהושע לחיות ק"כ שנה כמשה רבינו, ולמה נתקצרו שנותיו י' שנים (וחי רק ק"י שנים), בשעה שאמר הקב"ה למשה נקום נקמת בני ישראל מאת המדיינים אחר תאסף אל עמך, אע"פ שנתבשר בשורת מוות לא איהר הדבר, אלא נדרזו - וישלח אותם משה. אבל יהושע

בן אמר הרה"ק רבי ברוך ממעז'בו זי"ע (בוצינא הנהורא תהלים) עה"פ (תהלים קז מג) 'מי חכם וישמר אלה'. התדע מי הוא חכם - מי שישמר מלשון 'המתנה', שימתין לראות לעתיד שכל אלה - ההרפתקאות ותהפוכות חיוו שעברו עליו, היו כולם אך ורק לטובתו, אז יתבוננו ויראו שהכל היה חסדי ה'.

זוכה להיות כיוצא בו - מעלתם הגדולה של הבוטחים בה' מבלי כל חשבון

איתא במדרש (דב"ר א יב) על הפסוק הנאמר על עובדי אלילים (תהלים קטו ח) 'כמוהם יהיו עושיהם כל אשר בוטח בהם', 'אמר ר' לוי בר חמא ומה מי שעובד עבודת כוכבים הרי הוא כמותו שנאמר כמוהם יהיו עושיהם, מי שעובד להקב"ה לא כל שבן שיהיה כמותו. ומנין, שכך כתיב (ירמיה יז ה) ברוך הגבר אשר יבטח בה' וכו'. וכן איתא במדרש (דב"ר ה ט) 'א"ר סימון בשם ריב"ל כל מי שבטח בהקב"ה זוכה להיות כיוצא בו, שנאמר ברוך הגבר אשר יבטח בה' והיה ה' מבטחו', והדברים מבהילים, שביד האדם להגיע למדרגה גבוהה עד שנעשה כביכול 'כיוצא בו', על ידי שמאמין בכל לבו, וסמוך ובטוח בכל לבו ונפשו על אביו שבשמים.

מתרעם וצועק 'געוואלד' (זעקת כאב), בזעקה נואשת, אך זה שיש לו אמונה כצור חלמיש, הרי בכל דבר שקורה עמו ואפילו אין זה נראה כלפי חוץ כל כך טוב אומר 'געוואלדיג' (נפלא) הרי הדבר ממש נפלא, כי ה' יתן הטוב'. נמצא שכל ההבדל בין זה הצועק 'געוואלד' לאידך הזועק 'געוואלדיג' הינו רק בשתי אותיות 'י"ג', והרי י"ג כמנין 'אחד', כי אכן, זהו ההבדל בין שני אלו, הראשון אינו מאמין כראוי, והשני חי באמונה איתנה בה' אחד, שכל מעשהו אמת ומשפט, נאמנים כל פיקודיו, ואף זה השני אם אך יתחזק באמונתו בה' אחד, יהפוך את זעקת ה'געוואלד' לרחמים וחסדים בקריאת 'געוואלדיג'.

על אותו משקל איתא ב'בן יהוידע' (פסחים קיח) שהמתבונן יראה שהגימטריא של תיבת 'טוב' רבה על תיבת 'חוב' במספר אחד, ומרמז על האמונה בה' אחד, שהמאמין מביט על כל מה שנראה כחוב - שבאמת הוא טוב. כי באמונתו ידע שהכל לטובתו.

ובזה מבאר את הפסוק (תהלים יד ג) אין עושה טוב אין גם אחד, מדוע אין עושה טוב ממה שנראה לו כחוב, כי אין גם אחד - שלא הוסיף את מספר אחד על החוב - ואינו מודה שכל מה דעביד רחמנא לטב עביד.

עליו לתקן

איתא בגמרא (ב"מ פה:): על הפסוק (ירמיה ט יא) 'על מה אבדה הארץ' - אמרו חכמים ולא פירשוהו, אמרו נביאים ולא פירשוהו, עד שפירשו הקב"ה בעצמו, שנאמר (שם יב) 'ויאמר ה' על עזבם את תורתו אשר נתתי לפניכם'. וצריך ביאור, אם החכמים והנביאים לא ידעו על מה נענשו בני ישראל בחורבן ביהמ"ק והגלות, א"כ מה טענה יש על בני ישראל, הרי ק"ו הוא שגם הם עצמם אינם יודעים על מה אבדה הארץ. אלא ביאור הדבר, כי אכן, פעמים רבות ידע האדם בנגעי עצמו אף יותר טוב מהנביאים והחכמים, כי ענין התיקון שייך אצל כל אחד ואחד לפי מה שהוא... וכל אחד יודע את הדברים שבלב שהוא עצמו צריך לתקן ולשפר, וזהו שאמרו 'שאלו לחכמים, לנביאים ולא פירשוהו' ואעפ"כ יש ביד האדם עצמו לדעת היטב מה עליו לתקן, והוא דברים שבין אדם לקונו בלבד (הגאון רבי אב"מ שך זצ"ל).¹

כיוון שבא להלחם עם ל"א מלכים, אמר, אם אני הורגם מיד, מיד אני מת כשם שעשה משה רבינו. מה עשה, התחיל מעכב במלחמתם, שנאמר (שם יא) 'מים רבים עשה יהושע את כל המלכים האלה מלחמה... אמר לו הקב"ה, וכך עשית, הריני מקצר שנותיך י' שנים. אמר שלמה (משלי יט כא) רבות מחשבות בלב איש, ועצת ה' היא תקום.

ואף שקטנה השגתנו מלהבין בדרכיו של יהושע בן נון (עיי' שפ"א ממות תרל"ה, לכאר עומקם של דברים). מכל מקום באו חז"ל ללמדנו כזה דרך חיים, שאל לו לאדם לחשב חשבונות בנפשו - אלא יעשה את המוטל עליו מבלי לחשב חשבונות של 'רווח והפסד'. וישליך על ה' יהבו, בו ישים מבטחו מתוך אמונה שהוא לבדו עושה עבורו את הטוב ביותר, ואף שרבות מחשבות בלב איש - כי כן הוא טבעו של אדם, מכל מקום ישמע לעצת ה', והיא תקום.

ביודעי ומכירי - כל איש מכיר בעצמו היטב מה

1. **איתא** בגמרא (שבת קנז:), רבי עקיבא שמע מפיהם של 'כלדאי' - החוזים בכוכבים, שביום כניסת בתו לחופה כישנה נחש ותמות ל"ע. שמר ר"ע את הדבר בלבו ודאג על אותו היום. בלילה שאחר 'יום חופתה' הורידה בתו את הסיכה מעל שערותיה ודחפה אותה לבין נקיקי האבנים שבכותל הבית. ויהי בבוקר, הוציאה הכלה את הסיכה מן הקיר, ותפעם רוחה לראות נחש מת יוצא עם הסיכה, והבינה שבלילה כאשר דחפה את המחט אל תוך הכותל שכב שם נחש שהיה מזומן להכישה חלילה, והרגתו בחודה של המחט. ותבוא לפני אביה ותספר לו נס הצלתה, שאלה אביה בזכות מה זכתה שחייה ניצלו, ותען הבת ותאמר, באמצע סעודת הנישואין הגיע עני אחד וביקש שיתנו לו לחם לאכול כי רעב הוא עד מאד, ולא היה מי שישגיח בו, משראיתי זאת, נגשתי בעצמי אליו והענקתי לו את מנתי שהכינו עבורי, ותחי נפש העני... יצא ר"ע ודרש 'צדקה תציל ממוות'. הנה, לבד ממה שיש כאן ללמוד בגדול וחשיבות הצדקה, יש לנו גם כן ללמוד פרק אמונה במשנתו של רבי עקיבא, כי אף אם נאמר שר"ע לא פנה מצד עצמו אל חוזי הכוכבים לשאול את פיהם, מכל מקום משהגיעה השמועה לאוזניו שעתידיה בתו למות ביום כלולותיה, הרי מדרך הטבע היה לו לחוש ולא להכניסה לחופה כלל (עיי' בראשונים במס' שבת שדנו אם מותר לחוש לדבריהם, ולא באנו אלא בדרך דרש ומוסר). **ומכאן, שעל האדם המאמין ללכת בתום וביושר... מבלי לחשוב חשבונות רבים. ולא תתפעל נפשו אפילו למה שישמע מפיהם של 'חכמים' כחוזים בכוכבים וכיוצ"ב.**

2. פעם שאל הרופא החרדי המפורסם ד"ר וולך ז"ל את הגה"צ רבי יוסף חיים זאנענפעלד זצוק"ל מרא דארעא דישראל ת"ו, וביקש ממנו שיבאר לו דברי חז"ל (קידושין פב.) 'טוב שברופאים לגיהנם', השיב לו הגרי"ח אין איש בעולם היודע פירושו של מאמר כמו שידע מר את פירושה... כלומר שאין כל צורך להסביר לך התשובה, כי רק אתה מבין מדעתך... (כי מי כמו הרופא יודע בעצמו כמה פעמים אפשר להתאמץ יותר ולצאת מעל לגרדי הרפואה להציל חיי האדם, וכיו"ב).

הנפילות שיש לו. כי כך הוא המידה להיות עולה ויורד. ומכל מנוחה שהשיגו אחר איזה מלחמה התחיל מלחמה אחרת. וכן לעולם - ויסעו ויחנו, ויסעו ויחנו, כמו"ש (תהלים פד ה, ועיי' ברכות סד.) 'ילכו מחיל אל חיל' - שאין להם מנוחה לעובדי ה', שע"ז נבראו ללחום מלחמות ה'. וידע האדם שאף ירדותיו נכתבו ונחתמו בשמים, והכל בהשגחה פרטית, נמצא שבאמת אין זה כלל נפילה, אלא הרי הוא מהלך בדרך הישר והטוב לו, כי עצם הנפילה מוליכתו לתקומה ועליה:

ירידה לצורך עליה - גם המסעות שנפלו בהם נחשב להם כמסע בדרך עלייתם
 כתב הרה"ק ה'שפת אמת' זי"ע (מסעי תרמ"ו)
 שבמספר מ"ב המסעות האמורות בפרשתן,
 נמנו גם המסעות שבהם הייתה ירידה לבני ישראל,
 וכלשון המדרש (רבה כג ג) המובא ברש"י בתחילת
 הפרשה (מסעי) 'כאן חששת את ראשך...'
 וז"ל השפ"א. ונכתבו כל המסעות - להודיע לעם
 ה', כי כל עובד ה' לא יפול לבו עליו מכל

הרי לפניכם תוכן מכתב שנתקבל בידי בחודש אדר תשע"ג, בו כתב אברך שהוא עומד ג' ימים לפני הכנסת בנו שנולד לו למזל"ט ל'בריתו של אברהם אבינו', האברך מגולל את כל אשר עבר עליו כי היה נראה כי הוא וב"ב יישארו ערירים לעולם מבלי זש"ק. והנה, בני ביתו הייתה קשורה בכל לבה ונפשה ל'מכשיר' (פלא' שאינו כשר) שנאסר ע"י כל גדולי ישראל, ואף שנתעוררה מפעם לפעם להשליך הכלי מביתם, מ"מ מה מאד קשה היה לה אפילו לחשוב כן, מכ"ש שלא ידעה כיצד תעשה כן בפועל. אך בזו העת כששמעו תשובת הרופאים, נזכרו בדברי הרה"ק ה'אגרא דפירקא' (אות כד) וז"ל. אמר הרה"ק המגיד מה"ר יחיאל מיכל [מזלזטשוב] זצלה"ה, כשיצטרך האדם לפעול ענין שלא כטבע, דהיינו אם הוא בטבע אינו מוליד, יעשה מצוה גדולה שלא כטבע ויפעול למעלה מן הטבע. ע"כ החליטה באמיץ כח - שלא כטבע, לשבר ולהכניע את הקליפה. ותקח רומח בידה ותשבר את המכשיר. ואכן... כעבור עשרה חדשים חבקו ההורים את בנם בכורם, ויהי לפלא.

ומסיים האברך את מכתבו, למדתי ממעשה זה, כי לאו דווקא בביטול האינטערנעט (אינטרנט) יושע האדם, כי מה יעשה מי שאין לו אינטערנעט, אלא כל אדם יודע היטב את הנדרש ממנו - איש איש בנגעו ומכאובו שאינם גלויים אלא לאדם בכבודו ובעצמו - בינו לבין קונו, ואי אפשר לבריה בעולם שתאמר לו מה יעשה ומה יפעל, ומדרך העולם לחפש 'סגולות' ו'קבלות' - אבל את אשר ידעו בעמקי לבנם כי זאת עליהם לתקן יקשה להם לקבל על עצמם, אמנם, כאשר יתקן את הנדרש ממנו - למעלה מדרך הטבע, יזכה לכל מיני ישועות למעלה מהטבע...

ח. יש שאמרו על הפסוק (לג טו-טז) 'ויחנו במדבר סיני, ויסעו ממדבר סיני', ולא נזכר 'מעמד הר סיני' שהיה שם - אפילו ברמיזה עלמא, לרמז שהנוסע בכל עת מהכא להתם ומהתם להכא (בלא יישוב הדעת) אין בו 'קבלת התורה'. ולא זו דרכה של תורה, אלא על האדם להיות ונסע אהל מועד, שגם בעת אשר 'ונסע' עדיין יהא שם אהל מועד עליו מתוך יראת שמים, ו'כאשר יחנו כן יסעו' באותה קדושה וטהרה.
 ט. בימי המלחמה הנוראה כששהה הרה"ק ה'עקידת יצחק' במחנות וכבשני המוות ל"ע, ביקשו מאתו הסובבים, רבינו, חזק ידינו ואמץ כוחנו בדברי חיזוק. נענה הרה"ק ואמר, הנה כתיב (תהלים צב ג) 'להגיד בבוקר חסדך ואמונתך בלילות', ולכאורה צריך ביאור, בשלמא 'חסדך' היינו שאומרים בלי נוכח אל הקב"ה חסדך - כי החסדים הבאים עלינו מתנת הקב"ה הם, אבל מהו שאמר ואמונתך בלילות - היה לו לומר ואמונתנו בלילות, כי בעת החשיכה - אנו מתחזקים באמונה, וכביכול אין האמונה של הבורא אלא שלנו. וביאר הרה"ק ביאור נורא כי כשהקב"ה מנסה את האדם ומסתיר פניו ממנו - הרי הוא מאמין ביהודי שיעמוד בגבורה בעוז ותעצומות, וזהו אומרו 'ואמונתך' שהקב"ה מאמין בנו שנעמוד כראוי בניסיון.
 י. וז"ל הרה"ק ה'שפת אמת' זי"ע בשם זקנו הרה"ק ה'חידושי הרי"ם' זי"ע (שפ"א ליקוטים מטות ד"ה נקום)

לחמו עמו קמעא קמעא - במלחמת היצר כל מסע קטן אינו לריק

בפרשתן (לה כו) ואם יצא יצא הרוצה את גבול עיר מקלטו, ובמדרש (ילקוט"ש תשפח) אפילו פסיעה אחת, אמר ראב"ע ומה אם לענין פורענות הפוסע פסיעה אחת מתחייב בנפשו, קל וחומר להולך לדבר מצוה שזוכה לו ולדורותיו. כתב הרה"ק החידושי הרי"ם זי"ע (הובא בליקוטי הרי"ם) מכאן נראה חיזוק גדול, שהרי מידה טובה מרובה (סוטה יא.) - אדם שמשכים בכל יום ללמוד ולהתפלל - וודאי שיוכל לפעול הרבה בכל פסיעה... *

כי אין פסיעה בעבודת ה' ההולכת לריק, ואפילו אם עשה רק 'פסיעה קטנה' - השכמה אחת בבוקר, וכיו"ב, כבר עשה בזה נחת רוח מרובה להשי"ת, ושכרו רב, כי לא הרי מסע רוחני כמסע גשמי, כי בגשמיות - הנוסע למקום כלשהו ולבסוף לא השיג מאומה שם, נראה שכל נסיעתו הייתה להבל ולריק - שהרי לא בא לידי תכליתו, אבל ברוחניות - אינו כן, אלא כל פסיעה שהלך אף אם לא הצליח להעפיל אל ראש הפסגה גורם בזה רושם גדול בשמי השמים, ופסיעה זו גופא היא תכלית בפני עצמה, כי סוף דבר שיגיע לתכליתו.

בעי"ז ביאר הרה"ק רבי שמעון מאמשינאווי זי"ע את הפסוק בריש פרשתן ויכתוב משה את מוצאייהם למסעיהם על פי ה', כי לכל אדם יש יצר הרע - המפתהו יומם ולילה - להמשך אחר הרע ודברים גשמיים וכדו'. ולפעמים אפשר שיחשוב האדם שעבודה זו - להתרומם מעל פיתויי היצר איננה העבודה הנרצית לה', ורק כשאדם במצב ראוי - כשהוא רם ונישא ועוסק כולו ב'עשה טוב' זוהי עבודה נרצית, ובאמת, טעות הוא, כי עבודת האדם במצב התרוממות הרי היא 'מתנה' מן השמים, ואינה נחשבת לעבודתו, ורק היגיעה לעלות ולהתרומם מעל הרע והשפלות - נקראת על שם האדם. והנה עבודה הראשונה - להתרומם, נקראת למוצאייהם, שמתייגע לצאת מכל השפלות. ואילו העבודה בעשה טוב נקראת מסעיהם - שנוסע ועולה מעלה מעלה, לזה אמר הכתוב 'ויכתוב משה את מוצאייהם' - שידע שעבודה זו היא למסעיהם על פי ה' - שבה יש את רצון הבורא והנחת רוח שלו, אך מה שאלה מסעיהם - העבודות הגבוהות אינם שלו כלל, ולא באו אלא לתת לאדם את הכוח שיוכל למוצאייהם - למלאותו ולהטעינו כוח שיהא בידו להתגבר על הנסיונות שעוד מעט ימצאוהו (הובא באמרות טהורות לכ"ק האדמו"ר מאמשינאווי שליט"א - סעודת שבת תשע"ב).

וז"ל. אמנם נראה כי כל אדם יש לו התנגדות - שנברא על זה כידוע. וכן שמעתי מפה קדוש מורי זקני ז"ל כי חסד הוא מה' שאם היה אדם מגרש בנקל כל היצר הרע לא היה לו קיום בעולם הזה כלל. יא. אברך אחד התאונן בפני הרה"ק ה'חידושי הרי"ם' זי"ע, על שאינו מקיים המצוות כהוגן. ענהו ה'חידושי הרי"ם', הנה קיי"ל 'ספק ברכות להקל', ואם כן פשיטא שאם היה צד שפעמים ואין נחשב קיום המצווה כמצווה, לא היו חז"ל מתקנים לברך ברכות המצוות 'אשר קדשנו במצוותיו' בכל מצווה שמקיים - תקנה שהיא מכשול לרבים, אלא וודאי, שבכל אופן מצווה היא מצווה על כל המשתמע מכך (חידושי הרי"ם מערכת 'מצוות').

יב. וכך אמרו בילקוט שמעוני (ישעיהו רמז תקן) וז"ל אומרים ישראל לפני הקב"ה אתה יודע כוחו של יצר הרע שהוא קשה, אומר להם הקב"ה היו מסקלין אותו בעוה"ז קימעא קימעא שנאמר סולו סולו המסילה סקלו מאבן, ולעוה"ב אני עוקרו שנאמר והסירותי את לב האבן (יחזקאל לו כו), עכ"ל.

באר הפרשה - מסעי

מעלת המידות – תיקון המידות בימים הללו באהבת חנים
להבא' להתחזק באהבת רעים" להזהר בכבוד
חברים, וחלילה מלפגוע באיש מִישראל, אדרבה,
יהיה כל אחד 'מיצר בצרתן של ישראל' ומשתתף
בצערן, ויעביר על מידותיו אם ח"ו פגע בו אי מי
מישראל^ט, ומה רב טובו אם ישיב טובה תחת

יג. במס' גיטין (נה.), אקמצא ובר קמצא חרבה ירושלים, הובא שם באריכות דבר המעשה בעשיר אחד
שמשרתו הזמין לסעודתו את שונאו בר קמצא תחת רעהו קמצא, משבא בר קמצא אל סעודת שונאו
הוציאו הלה מן הסעודה בביזיון, אמר בר קמצא לעצמו 'הואיל והווי יתבי רבנן ולא מחו ביה, שמא מינה
קא ניחא להו' (פירוש, היות וגדולי ישראל שישבו שם בסעודה לא מיהו במארח שגרשני בבו, משמע הדבר שנוח להם שגרשני), על
כן הלך ועשה מה שעשה עד שגרם רח"ל לשריפת בית אלוקינו. מכאן נלמד גודל החיוב להזהר ולהשמר
מלפגוע בכל אופן שהוא באיש מִישראל – אפילו במניעת הדיבור כשהדיבור יצילנו מרע. כי מי יודע...
יש שאמרו, כי אם היו יודעים ה'גדולים' שהסבו באותה סעודה שע"י שתיקתם יתגלגלו הדברים עד
כדי חורבן הבית, וודאי היו קמים וגוערים בבעל הסעודה, ואף נלחמים בנפשם להשאיר את בר קמצא
בתוך היכל הסעודה... מכאן ילמד כל איש לעצמו כי פעמים רבות ה'שתיקה' במקום שאפשר שהדיבור
יציל את רעהו כמוה כפגיעה ברעהו בפועל... ודי למבין.

איתא בגמרא (פסחים פ:ו) 'כל מה שיאמר לך בעה"ב עשה', ובסוגריים הוסיפו 'חוץ מצא' (עיי' במג"א סימן
קע סק"י), ואמר הרה"ק ה'אמרי אמת' זי"ע לבאר, דבתחילה כשנתבייש בר קמצא ע"י בעל הבית שאמר
לו 'צא' שתקו כל החכמים כי סברו שעל בר קמצא לשמוע בקולו שהרי 'כל מה שיאמר לך בעה"ב –
עשה'. אך לאחר שנוכחו לדעת כי הדבר גרם לחורבן הבית, אז גמרו אומר, שאף שכל אשר אומר בעה"ב
עשה, מכל מקום חוץ מצא – אם רואים המסובים שבעה"ב מבייש את האורח, אסור להם לשתוק ולקבל
באהבה את ביזיונות חברים, אלא אדרבה, יענו כסיל כאוולתו, ויצילו את המתבייש ממביישו, ובזה יחישו
במהרה את גאולתנו ופדות נפשנו.

יד. וכבר אמרו, על מאמרו של התנא רבי עקיבא 'ואהבת לרעך כמוך זה כלל גדול בתורה' (ירושלמי נדרים
ט ד), נמצא שמי שאינו הולך בדרך זו, יצא מן הכלל...

כמה שנים לאחר הסתלקותו של הרה"ק ה'בית אברהם' זי"ע כתב אחד מחסידיו מכתב לרעהו, בו
כתוב 'עדיין מהדהד באזני קריאתו של הרבי בגדולת וחשיבות טוהן א טובה פאר דעם מלך מלכי
המלכים' א קינד... ' (להיטיב לבניו של ממ"ה).

טו. איתא בזוה"ק (זוה"ח כרך א, פר' בראשית דף לב.) שכשחלה רשב"י, והגיע היום שבו עלה והתעלה רשב"י
לשמי רום. נכנסו אליו רבי פנחס בן יאיר ועוד מתלמידיו, ואמר להם רבי שמעון, שלמעלה ישנם
שלושה בתי דינים. האחד הוא בית דין של כ"ג (רוגמת הסנהדרין קטנה) השני הוא בית דין של שבעים ואחד
(כעין הסנהדרין הגדולה בלשכת הגזית), והשלישי הוא הקב"ה בכבודו ובעצמו היושב ודן. וכל מי שזוכה – מכניסים
אותו להיות נידון אצל הקב"ה, ואז הריהו נידון בוודאות לצאת כולו זכאי, כי בשאר בתי הדין יש מחייבים
ומזכים, אבל אצל הו"ה יתברך שמו הכל הוא טוב גמור, חסד ורחמים מלא כבודו, כדכתיב 'כי עמך
הסליחה'. וביאר בביאור 'שער המלך', שהמעביר על מידותיו, הוא הזוכה שדינו יערך לפני מלך מלכי
המלכים בעצמו ולא לפני בית דינו, וממילא הוא נידון לאלתר לגן עדן.

מסופר על הרה"ק המקובל רבי יעקב אביו של הרה"ק רבי אהרן הגדול מקארלין זי"ע (היה מקובל גדול
נסתר במעשיו, ושימש כשמש בביהכ"ס דיאנובה), ששנים רבות היה חשוך בנים רח"ל, וזכה בבן כזה שהאיר את

רעה^ט, ובכל זה יתקן עוון אבות ויקרב את בניין הנה כתיב בתורה כשנתגלה יוסף לאחיו (בראשית בית המקדש השלישי במהרה בימינו^י. מה יד) 'ויפול על צווארי בנימין אחיו ויבך

עיני העולם על ידי מעשה שהיה, שלרוב גדולתו שימש ר' יעקב כשליח ציבור בביהמ"ד בימים הנוראים, פעם אחת בליל יום הקדוש האריך ר"י בתפילת הלחש של מעריב מעט יותר מהרגלו, והדבר עורר כעסו של אחד העשירים שהיה מנכבדי הקהילה – מדוע עלינו להמתין זמן רב כ"כ על הש"ץ, ויהי כאשר פסע רבי יעקב את שלש הפסיעות ב'עושה שלום', ניגש אליו העשיר העונה עזות וסטר לו על לחיו לעיני כל הקהל והעדה, והוסיף לגעור בו על ש'הטריח' את כל קהל הקודש, מתפללי ביהמ"ד רצו למחות באותו רשע אך רבי יעקב השתיק אותם, וכמו שלא אירע דבר שב 'לעמוד' ופתח בנעימה את הפיוט 'יעלה תחנונינו מערב'. אף אחר גמר התפילה לא התייחס כלל לכל אותו המעשה, אלא בירך את המתפללים בברכת 'גוט יום טוב' וחזר לביתו. לאחר זמן מה שמע שמאן דהו דופק על דלת הבית, פתח את הדלת ומצא עומד לפניו אחד מעשירי העיר שביקש לקנות מאתו את זכות הבזיונות שנחל זה היום ברבים, אך רבי יעקב השיב בפשטות 'איני יודע מה אתה סח'... כי ב'תוך כדי דיבור' מחלתי וסלחתי לעשיר שפגע בי בלב שלם ובנפש חפצה, אין לי עליו כל טינה והקפדה בלב ח"ו. בלילה ההוא חזה רבי יעקב מחזה אלוקים בחלומו, וגילו לו שבשכר וותרנותו יזכה להוליד בן שיאיר עיני ישראל בתורה, לתקופת השנה נולד לו הרה"ק רבי אהרן הגדול זי"ע שהאיר את העולם בקדושתו.

עוד נוסחא יש בסיפור זה, שרבי יעקב שימש כ'שמש' בביהמ"ד, והיה מחלק 'מחזורים' לפני התפילה לכל המתפללים כנהוג באותם הימים, והנה בשנה זו כשחילק המחזורים לפני כל נדרי החליט עשיר פלוני כי לפי כבודו הרם היה על ר' יעקב לתת לו מחזור לפני כמה אחרים שהקדימם לפניו, 'העשיר יענה עזות' ניגש אל ר' יעקב וסטרו בפניו... לעיני כל הקהל שנאלמו כיצד יתכן שיהודי יעשה 'מעשה לסטור' ברגעים האחרונים לפני כל נדרי – מה עשה ר' יעקב, מיהר ל'מערבה' של ביהמ"ד נתיישב על הארץ לאחורי התנור, ואמר, אם גרמתי ליהודי לכעוס כל כך בעיו"כ בין השמשות, הרי עלי לקבל נזיפה ונידוי וביקש משלושה אנשים שיתירו לו הנידוי... שתיקה זאת עוררה רעש גדול בשמים, ובאותו הלילה נתבשר על לידת בן קדוש זה (מאורי אש, ועוד).

טז. אף בעודו בחיים ייטיבו לו מן השמים בהטבה מרובה, כמו שאמר הרה"ק ה'אמרי אמת' זי"ע, כי אם כתיב (משלי יז יג) 'משיב רעה תחת טובה לא תמיש רעה מתוך ביתו', כ"ש שמצד 'מידה טובה מרובה' המשיב טובה תחת רעה לא תמיש הטובה מתוך ביתו, ומי יאמר שאיננו חפץ בהבטחה כזאת (מש"ח בשם באי ביתו של הרה"ק הא"א).

יז. ובכלל תיקון המידות, להרגיש בהרגשת רעהו, 'לחשוב מחשבות' במה אפשר לי להיטיב הרגשותיו לטוב. סיפר הגאון רבי יעקב לאנדא רב ואב"ד בני ברק יצ"ו שבימי חורפו הסתופף בצילו של הרה"ק הרש"ב זי"ע וגלה עמו (באחד מהגלויות בימי מלחמת העולם הראשונה) לעיר רוסטוב ברוסי' – שם הוא היה היחיד שהיטיב על שולחן הרבי בימי שב"ק. פ"א בעת אכילת המרק הרגיש רבי יעקב שהיושב למולו (ממשפחת הרבי) נהנה ושוחק, לא ידע רבי יעקב ולא הבין 'לשמחה מה זו עושה', וישא עיניו וירא איך שהרבי גמר מזה זמן לאכול את מנתו, וכדי שלא יתבייש האורח שעדיין לא גמר מלאכול – ויפסיק באמצע האכילה, עשה הרבי עצמו כמי שאוכל – והיה מכניס את הכף לצלחתו הריקה ומשם לפיו משל נתמלאה הכף במרק רותח, וחוזר חלילה... הרי לך 'דרך חיים' – עד היכן מגעת מחשבת טוב מאיש על רעהו להיטיב בכל עת אף בהרגשה גרידא.

הגאון רבי אלתר מסמילאוויטש זצ"ל ראה פעם בעודו מהלך ברחובה של עיר – ילדה קטנה עומדת בצדי הדרכים וממררת בבכי נורא, ניגש ר"א ושאלה, מה קול הבכי אשר מגיע לאזני, נענתה הקטנה

ובנימין בכה על צוואריו, וברש"י, יוסף בכה על שתי 'המקדשות' שעתידין להיות בחלקו של בנימין וסופן להיחרב, ואילו בנימין בכה על משכן שילה שעתידי להיות בחלקו של יוסף וסופו להיחרב. ומקשה הרה"ק רבי יחזקאל מקאז'מיר זי"ע (דבר"י ויגש בד"ה מאא"ז), א. וכי כך הוא דרכו של עולם כשיפגשו שני אחים שלא ראו זה את זה שנים רבות, להיות ראשית מעשיהם לערוך תיקון חצות, הלא עת חדוה ושמחה היא. ב. מדוע בכו כל אחד על חורבנו של רעהו, ולא על חורבן עצמו, ג. איך בכה בנימין על חורבן מקדש שילה שבחלקו

של יוסף, הרי לא ייבנה המקדש בחלקו של בנימין רק לאחר חורבן שילה. וביאר הרה"ק מקאז'מיר, דכל 'מכירת יוסף' באה על ידי קנאה ושנאת חנם, ובאותה שעה ראו 'יוסף ובנימין' שלא במהרה תסתלק מבני ישראל מידה זאת, ואף ה'מקדשות' ייחרבו מחמת שנאת חנם (יומא ט:), על כן היתה 'ראשית' עבודתם – לתקן ענין זה של שנאת חנם. על כן בכו על החורבן, לעורר שתסתלק מהם ומבני ישראל שנאת חנם, ולא עוד אלא שדייקא לכן בכו איש איש על חורבן רעהו ולא על חורבן עצמו, כי התיקון לשנאת חנם הוא אהבת חנם"י,

ואמרה כי ביישתה חברתה באמרה שהבגד שהיא לובשת איננו יפה... לבש ר"א את 'בתי עיניו' (משקפיים) ועשה עצמו כמביט בה, ונענה ואמר לה, מהרי נא אל אמך ואמרי לה בשמי שבגדך זה יפה הוא עד מאד, מיד 'נס יגון ואנחה' מעל פני הנערה, ותרץ ותגד לאמה את דברי הרב, והכל בא אל מקומו בשלום... אחר הדברים האלה אמר ר"א למקורביו זכיתי להיות 'מתדבק במידותיו של הקב"ה' מה הקב"ה מוחה דמעה מעל כל פנים (ישעי' כה ח), אף אתה מוחה דמעה מעל כל פני ישראל...

יח. אם חרב הבית על 'שנאת חנם' שומה עלינו להוסיף בימים הללו ב'אהבת חנם'... אף למי שלא גמל עמנו טובה ולא עוד אלא שהוסיף להרע לנו, כי הרי באהבתו נזכה לקנות בנפשנו קנין נצח 'אהבת חנם' למהדרין מן המהדרין. וכך סיפר הרה"ק ה'דברי שמואל' זי"ע לב"א הרה"ק ה'ברכת אברהם' זי"ע, באחד ממסעותי לפקוד את אנשי שלומנו בעיירותיהם נזדמנתי לעיירה אחת בה ישבנו ב'התוועדות' עם החסידים בשתיית 'לחיים' ודיבורי קודש, והנה קפץ עלי רוגזו של אחד היושבים במסיבה אשר מצא 'פירכא' וסתירה לכל דיבור שאמרתי ולכל 'עובדא' (סיפור) שספרתי, מתחילה לא הבנתי כוונתו... ברגע שהבנתי כי אין כוונתו אלא לקנטרני החילותי להקל עליו את המלאכה, בסיפורים ודיבורים שבנקל אפשר להפריכם מכל וכל... מה אומר לך, לבו של הלה נהפך לגמרי לגמרי, וכהיום נעשה לי לידיד ואוהב נאמן, ואינו רק מידידי הנאמנים, אלא כל אשר לו יתן בעבורי, וגם הוא מוכן ומזומן למסור נפשו עלי... התדע, מדוע נהגתי כן – כי כך היא דרכה של תורה וכל איש יהודי מחויב לנהוג כן, אך הסיבה שהנני מספר לך 'מעשה' זה, לומר לך עצה טובה (עפ"י טבעי בני אדם ולא מצד ה'מוסר') כי רק בדרך זו תקנה את לב שונאך ותהפכה לאוהבך הגמור, וירווח לך.

כבר מצינו כדברים האלה ב'ראשית חכמה' (שער הענווה פ"ד אות מג בנדמ"ח) וז"ל 'ואמר החכם מעולם לא חרפני אדם יותר מפעם אחת, כי בפעם הראשונה אסבול חרפתי ולא יחרפני שנית'. וכך ייאמר משם הרה"ק ה'חתם סופר' זי"ע 'מעולם לא נצחתי איש בעולם ולכן מעולם לא ניצח איש אותי'...

וכן כתב הגר"ח מוואלאז'ין זצוק"ל לנכדו וז"ל 'ושלא להכניס שום קפיידא בלבך על שום אדם, ואצ"ל שלא להשיב בקפדנות לשום אדם ועל ידי מידת הסבלנות משיג האדם רצונו יותר מאשר ע"י כל תקיפות שבעולם' (כתבי ר"ז מסלנט עמו' קטז).
ושמא תאמר אין בכוחי עשות כן, כי למעלה מטבעי דברים הללו, יזכור את אשר כתב הרה"ק ה'דברי

והבכיה על חורבן רעהו באה מאהבת חינו, וכל כך הרבו באהבת חינו עד שכל אחד מהם הסכים בלב שלם שלא ייחרב מקדש רעהו - אף שמחמת זה לא ייבנה מקדשו בחלקו.

שומר בשם המגיד ממעזריטש ז"ל שאחת מי"ג מידות שהתורה נדרשת בהן הוא גזירה שוה - היינו בחינת השתוות - שירגיש בצערו (ב'גזירה) הקשה העוברת עליו) של חברו כמו בצערו ממש בשווה, עב"ל י"ג.

כתב הרה"ק ה'בת עין' זי"ע (חוקת ד"ה א"י זאת חקת), וז"ל. ועיקר 'נמילות חסדים' הוא להשתתף בצערו של חברו כמו בצערו ממש, וזהו בחינת אחד - אח דלת, היינו להיות אחיו של דל. וכמו ששמעתי מהרב הק' אב"ד דק"ק בארדיטשוב

בכל לבבכם - אין דבר העומד כנגד התפילה הבאה מקירות הלב

בפרשתן (לה כה) 'וישב בה עד מות הכהן הגדול', ובמשנה (מכות יא.) 'אימותיהן של כהנים

שמואל' זי"ע (במכתביו), בני ישראל יש בהם כוחות למעלה מדרך הטבע, על כן אף נאמר שאכן, בדרך הטבע אין בידך לסבול את איש פלוני, ולא את מעשיו... הרי הבחירה בידך לשנות את הטבע...

וכבר אמר פעם מאן דהו, זה לי כשלושים שנה שהנני עובד ומתייגע לשנות ולתקן איזו מידה ממיידות 'בני ביתי' ולא זו מאומה ולא נשתנתה אפילו בכחוט השערה... אילו הייתי משקיע כוחות הללו לתקן את עצמי כבר הייתי מזמן פועל גדולות ונצורות - לשנות את עצמי לטוב, וממילא כבר מאז היה המצב משתנה בשלום ושלווה. (ויכר איתא מהרה"ק העבודת ישראל' זי"ע על המשנה באבות ד א) 'איזהו גיבור הכובש את יצרו' - כלומר את יצרו דייקא, ולא יבוא לכבוש ולתקן יצרו של אחרים).

וכן אמר הרה"ק ה'יהודי הקדוש' זי"ע, כשתמצא יהודי עם 'שפיצקעס' (בליטות - כלומר כל מיני מידות קשות לסובביו), אל תנסה לחתוך ולכרות אותם, אלא עשה בעצמך 'שקיעות' שיכנסו בהם בליטותיו של זולתך. והנה, התורה העידה 'והאיש משה עניו מאד' - וברש"י שפל וסבלן, ובאיגרת הרמב"ם (אגרת הנחמה) מצינו שכתב בביאור כתוב זה שהיה מעביר על מידותיו, והיה מוכן לוותר על חייו עבור חייהם של בני ישראל.

וכך כתב ב'ראשית חכמה' (שער הענוה פ"ג) וז"ל. 'נפשי תידום' - כיצד אפשר שיהיה דומם, ולא ירגיש, ע"י שיהיה מורגל כבר כל כך לקבל הבזיונות, כעפר שהוא מוכן לקבל דריסות בני אדם עליו תמיד. ואמר החכם כבוד הרב אברהם הלוי נר"ו שנלמד מדת הענוה מהעפר, שהעפר כל זמן שהוא גס לא יועיל למלאכה, כל שכן לעשות ממנו כלי, וכל יותר שהוא שחוק הוא יותר טוב. כן האדם, ואני אומר שלזה אמר 'ונפשי כעפר לכל תהיה' - שכל יותר שיקבל הבזיונות תתעלה נפשו יותר.

יט. באמת אמרו כי רק בהרגשת צערו של חברו יעלה בידו להיות 'גומל חסדים' כראוי, הגאון רבי אליהו חיים מייזל זצ"ל רבה של לאדז' פנה פעם בימות החורף לביתו של הנגיד ר' ישראל פאזמאנסקי - ברצותו להוציא ממנו סכום הגון עבור 'עצים להסקה' לעניי בני ישראל שהצינה גברה ופשטה בביתם, משהגיע לבית הנגיד נקרא ר' א"ח להכנס פנימה לבית החם ומוסק כהלכה, אבל ר' א"ח לא אבה להכנס ונשאר על מעמדו בחוץ, משם דיבר עם הנגיד למשך כמחצית שעה על דא ועל הא... ככל שעבר הזמן גברה באותה מידה הצינה על מיודענו הנגיד, משנכנס הקור בכל עצמותיו של הנגיד אמר לר' א"ח, ירחם נא מר עלי ויכנס עמי הביתה, כי גברה עלי הצינה... אז אמר לו ר' א"ח, עתה השגתי מטרתך, כי באתי הנה לבקש נדבת לבך ב'עצים לעסקה', ולעולם לא תבין את העניים עד שתרגיש על בשרך את אשר הם מרגישים כל היום - בכל יום מימי החורף.

אחד מחסידי הרה"ק מקאברין זי"ע היה איש מורם מעם ושמו ר' יצחק, הלה זכה לקיים את התורה מעוני, ולרש אין כל. פעם אחת כש'באו מים עד נפש' פנו אליו בני הבית בבקשה שיסע לרבי לשבת

הלבי - אף אם המתפלל הוא רוצה, והוא מבקש על הכה"ג שימות, אמנם, ברגע שהרוצה יקבל בהרחבה את מחסורו אשר יחסר לו מאמו של הכה"ג, כבר לא יתפלל על מיתת בנה של מטיבתו באותו עומקא דליבא, וממילא כבר לא תפעל התפילה עד כדי מיתת הכהן גדול^א.

נוראות בהאי עניינא מצינו בדברי התוס' המביא את שיטת 'רבינו תם' בעניין 'מתי המדבר' (ב"ב קכא. תוד"ה יום שכלו) שאף שנגזרה הגזירה על דור המדבר שימותו שישים רבוא שבין שנת העשרים לשנת שישים - ובכל ליל תשעה באב היו כל אלו האנשים נכנסים ל'קברים' אשר חפרו

גדולים היו מספקות להן מחיה וכסות כדי שלא יתפללו על בניהם שימותו, פירוש, מאחר שיציאת הרוצה תלויה במותו של הכהן הגדול, חששו אימותיהן שיתפללו הרוצחים על מיתת בניהם, על כן סיפקו להם מים ומזון. ולכאורה תגדל התמיהה, וכי משום זה כבר יונעם ויומתק לרוצה להשאר ב'ערי המקלט' - כשאינו יכול לצאת את העיר אפילו פסיעה אחת והוא רחוק ממשפחתו ואחוזת אבותיו, לאידך גיסא תמוה, וכי יש לחשוש שימות הכהן גדול מחמת תפילתו של רוצח שפל.

אלא, חדא קושיא מתורצת בחברתה, כי גדול כוחה של תפילה הנובעת מתוך מעמקי

קודש, ובדרך פרידתו בצאת השבת יבקש מעמו בקשת ישועה ורחמים לפרנסה ולכלכלה. עשה ר' יצחק כדבריהם, אלא שבהגיעו לצל הקודש שקע כולו בעבודת ה' ושכח מכל הבלי העולם, עד שכשנפרד מהרבי לא זכר את מטרת נסיעתו ולא ביקש את ברכת הרבי לפרנסה. משחזר לביתו ונזכר - בראותו כי עוללים שאלו לחם ואין... הפצירו בו בני הבית שיחזרו אל הרבי ויפעל דבר ישועה ורחמים, וכן עשה, נענה הרה"ק ואמר לו, שמע נא רבי יצחק, מוכן ומזומן אני להבטיח לך עשירות גדולה, אך בתנאי קודם למעשה, קח ממני שני זהובים אלו, צא נא השוק, וקנה בשר ודגים וכל מטעמים מזון שתי סעודות, חזור אל ביתך, שם תאכל כאוות נפשך מכל המטעמים היקרים אך הזהר והשמר פן תיתן ממאכלך לאיש.

חזר רבי יצחק לביתו והתיישב לאכול מהמגדנות, ועיני עולליו הרעבים כלות לראות את ריבוי המאכל אשר לפני אביהם, אך רבי יצחק כבש את רחמיו ולא נתן להם מאומה מכל המאכל. אך בתוככי לבו הרגיש הרגשה נוראה, כאכזר הקם על נפשות צאצאיו, וכמעט שלא צלח לעמוד במשימה זו, סוף דבר סיים את סעודתו בפחי נפש ושרון לב. חזר אל רבו, ואמר לו, רבי, עשיתי ככל אשר ציויתני, עתה איה העשירות המרובה, נענה הרה"ק ואמר עתה תוכל לקבל את העשירות המובטחת אך להשלמת התנאי, קבל על עצמך שכל אימת שתסב לסעודתך תזכור בשני הסעודות שאכלת לנוכח עיני עוללך הרעבים מבלי תת להם מאומה - ותתבונן לחשוב איך אוכל אני מעדנים בשעה שרבים מאחי בני ישראל יושבים בחושך מבית ומחוץ, ואין להם אוכל להשיב נפשם. אמר לו רבי יצחק, אם כן, מוותר אני על העשירות המובטחת, כי אינני יכול לסבול הרגשה כזו אפילו עוד פעם אחת.

חזר רבי יצחק לביתו, וסיפר ל'בני ביתו' דברים כהויתן, אך הם מיהרו לחזור אל הרבי, ואמרו לו, רבי יהיב מזוני, הבטיח הרה"ק באותה עשירות, ואכן לא עברו ימים רבים ורבי יצחק נהפך לעשיר גדול ועתיר נכסים. אך מאז שעלה לגדולה, לא היה סועד סעודתו כי אם ב'בית התמחוי' יחד עם כל עניי העיר, ולשם היה מביא את לחמו בכדי להרגיש אף את האחרים הרעבים. זולת בימים בהם היה עורך שמחת נישואין לצאצאיו, שאז היה אוכל עם בני משפחתו - כי קרא לכל עניי העיר לסעוד על שולחנו, בתנו להם לחם לאכול ברבורים ושליו ודגים.

כ. כי אמרו חז"ל איזהו עבודה שבלב זו תפילה (תענית ב.), והרי 'רחמנא לבא בעי' (סנהדרין קו:), וכל ענין התפילה הוא כוונת הלב - לכן שפכתי שיח פני בוחן לבות.

כא. הנה איתא במסכת יומא (ג:) שבשעה שהכהן גדול היה נכנס ביום הקדוש לקודש הקדשים, היה

לעצמם כמו"ש חז"ל (מדרש איכה פתיחתא לג) 'כל ארבעים שנה שהיו במדבר, בכל ערב תשעה באב היה הכרוז יוצא ואומר צאו לחפור, והיה כל אחד ואחד יוצא וחופר לו קבר, וישן בו, שמא ימות קודם שיחפור, ולמחר הכרוז יוצא וקורא - 'יבדלו חיים מן המתים', וכל שהיתה בו רוח חיים היה עומד ויוצא, וכל שנה היו עושין כן' והנה מספר המתים בכל שנה עלה לכדי קצת יותר מט"ו אלף (עי' רש"י ותוס' תענית ל:) ומכל מקום בשנה האחרונה במלה הנזירה ולא מתו ט"ו אלף האחרונים.

מתפלל תפילה קצרה בבית החיצון, 'ולא תכנס לפניך תפילת עוברי דרכים' - שלא יקבל הקב"ה את תפילתן של העוברים בדרך המבקשים שיעצרו הגשמים המפריעים את הילוכם ברשות הרבים. וידועה התמיהה, וכי זו הייתה דאגתו היחידה של כה"ג ביום המקודש במקום המקודש. היה לו להתפלל על צרכי עמנו המרובים וכיו"ב בשאר ענינים, אלא, כי העובר בדרך בשעה שגשם ניתך ארצה - כשאין לו מחסה לראשו, וכל ה'משא' אשר עליו עומד ברגע קט להתקלקל לגמרי, הרי תפילתו ממעמקי הלב, בידעו שאין לו על מי לסמוך רק על אביו שבשמים שבכוחו לעצור את הגשמים, תפילה זו כוחה רב כל כך, עד שהוצרך כהן גדול ביום הכיפורים להתפלל על כך לפני ולפנים שלא יעצרו הגשמים מחמתה.

ידוע דבר המעשה כי הגאון רבי אברהם אלישיב זצ"ל זכה לבנו הגאון הגדול הגרי"ש זצ"ל בזכות התפילה ממעמקי הלב. וכן הוה מעשה, משעברו כמה שנים מנישואי רבי אברהם לבתו של בעל ה'לשם' זצוק"ל בעיר הומלא, ועדיין לא זכו לזש"ק, נסעו השניים לצרכי רפואה בעיר הגדולה 'ווינא' הרחוקה מעיר מגוריהם כשבועיים ימים (בנסיעה). אך הרופאים הרימו את ידיהם והודיעו כי אין לאל ידם להושיעם... בלית ברירה חזרו השניים לעירם, ובמשך כל הדרך - כשבועיים ימים התאפקה האשה שלא לבכות - כדי שלא יראו שאר הנוסעים עמהם בבכיה גדולה, משהגיעו לביתם שהיווה בית מדור להם ולאביה הגדול בעל הלשם - מיהרה האשה ל'בית האוצר' שם מניחים התבואה והחיטה למשך כל ימות החורף ושם פרקה מעל עצמה כל בכיה ונתנה דרור לדמעותיה בבכיה גדולה... משגמרה לבכות פנתה להכנס לתוככי הבית, אך בדיוק באותו הרגע עמד אביה ה'לשם' על פתח הבית, ומצאה כשעיניה אדומות... שאלה האב, מפני מה עינייך אדומות, מתחילה ניסתה האשה לענות בהא ודא, אבל אביה לא נתן לה להשיב פניו בבוקי סריקי, עד שהודתה בפניו כי הרופאים ייאשו אותם לגמרי, וזה לה כשבועיים ימים שהיא מתאפקת מלבכות, ועתה משבאו הביתה פריץ מאתה כל המעיין ושטף את פניה ועיניה בדמעות רותחות.

נענה ה'לשם' ואמר, הנה כתיב (תהלים קמה יח) 'קרוב ה' לכל קוראיו לכל אשר יקראוהו באמת', ושמה תדעו מהו 'יקראוהו באמת' האמור כאן. אלא כתוב מדבר על זה המצב שבו הינכם עומדים בו, שהרופאים ייאשו אתכם, ומעתה הנכם יודעים כי אין לכם אל מי לפנות אלא לאבינו שבשמים, זהו 'קרוב ה'...' אשר יקראוהו באמת'. ואכן לתקופת השנה נולד להם בנם הגדול הגרי"ש זצ"ל שהאיר לארץ ולדרים עליה.

ביאור דבריו, כי פעמים יימצא שכוונת האדם להתפלל אל ה' שיעזרהו דרך רופא פלוני וכיו"ב. אבל מי שהרופא כבר נתייאש מאתו הרי אין בתפילתו כל עירוב, וכל פנייתו איננה אלא בלתי אל ה' שיעזרהו בדרך שהוא רוצה. תפילה כזו מחוייבת היא לפעול.

שעל ידי תפילה מעומק הלב אפשר לקרוע גזר דין שנחתם בשבועת ה'.

כי עיקר התפילה היא 'עבודה שבלב' (תענית ב.), וביאר מרן הבעש"ט הק' זי"ע (הובא במאור עיניים פר' ואתחנן) את הכתוב (תהלים עט) 'אלוקים באו גויים בנחלתך, ממאו את היכל קדשך, שמו את ירושלים לעיים. שפכו דמם כמים סביבות ירושלים ואין קובר'. כי הגויים – זה השטן והיצר הרע בא בנחלת ה' – במקום שהיה על האדם להתעלות ולהתקרב אל ה', ולמעשה, ממאו את היכל קדשך – הוסיפו לרחק את האדם מבוראו, והיאך, ע"י

אבל בשנה האחרונה (שנת הארבעים) ידעו הנותרים שללא כל ספק הרי הם בכלל המתים – שהרי לא נשארו אלא ט"ו אלף מתוך כל בני דור המדבר. ומתוך כך התפללו מעומק לבם (כתפילת הערב) - 'והוא רחום יכפר עוון ולא ישחית', ותפילה כזאת בכוחה לפתוח את כל השערים.

נמצינו למדים שבכח התפילה לבטל אף גזירת שמים שנגזרה בשבועה, כמו שכתוב בגזירת דור המדבר. (במדבר יד כא-כג) 'חי אני [פירש רש"י 'לשון שבועה'] וימלא כבוד ה' את כל הארץ... אם יראו את הארץ אשר נשבעתי לאבותם', הרי

כב. כמה שינויי לשונות מצאנו בתהלים (ק) באותו הפרק המדבר מ'ארבעה הצריכים להודות', כי ב' פעמים כתיב 'ויצעקו' – בהולכי מדבריות ויורדי ימים, וב' פעמים כתיב 'ויזעקו' – בחולה שנתרפא וביושבים בבית האסורים, עוד שינוי מצינו כי בשנים הראשונים שנאמר בהם ויצעקו כתיב 'ממצוקותיהם יצילם' או 'ממצוקותיהם יוציאם' שמשמעו הצלה והוצאה לגמרי מן המיצר. לאידך, באותם שנאמר בהם 'ויזעקו אל ה' בצר להם' הרי הוא מסיים ואומר 'ממצוקותיהם יושיעם' שאינו אלא לשון עזרה וישועה, ולא הוצאה והצלה לגמרי.

ומבאר המלבי"ם (ש) כי צעקה גדולה מהזעקה, ושניים הללו שבהם נאמרה זעקה, ה"ה ה'חולה' השוכב על ערש דוי וזועק לה' רפאני ה' וארפא', אבל אין תפילתו כ"כ מקירות הלב, כי בסתר לבו הינו חושב – הרי לצידי עומדים כמה רופאים מומחים גדולים (ש"ר ב) לרפאות בסממני הרפואה ובחכמותיהם, ובאם נצטרך נפנה לעוד רופאים אשר בידם 'נסיון' רב ברפואת החולה, ומכיוון שאין תפילתו אלא ויצעקו אל ה' בצר להם - זעקה בעלמא, על כן אף ישועת ה' לא תוציאנו לגמרי מחליו אלא בדרך 'יושיעם' - שהקב"ה יוסיף לו עזר וסעד וממצוקותיהם יושיעם.

כיו"ב נאמר זעקה אצל היושב בבית האסורים – כי אף הוא כאותו החולה, שהרי מלבד תפילתו שיוציאו הבורא מאפילה לאורה ומשעבוד לגאולה, הינו סומך גם על 'עורכי דין' ועסקנים העוסקים בצרכי ציבור באמונה, שהם יסייעו בידו לצאת מן המצוק, וזעקה כזאת לא תיענה אלא בדרך 'יושיעם' ולא 'יוציאם' לגמרי.

אבל, הולכי מדבריות, אשר 'תעו במדבר בישימון דרך עיר מושב לא מצאו, רעבים גם צמאים נפשם בהם תתעטף', והריהו יושב בדד במדבר, מימינו אריות משמאלו נמרים, מלפניו ולאחוריו שאר חיות רעות. הרי הוא מקים קול צעקה אל ה' – כי יודע הוא שאין עסקן או רופא שיצילנו מהאריה הרעב שפגש בו זה עתה, ומבלעדי עוזו ועזרתו אין עזרה וישועה, צעקה זו תהא מקובלת עד מהרה אצל בוחן כליות ולב, ואז ממצוקותיהם יצילם.

כן נמי 'יורדי הים' – שהגיעו למצב של 'יעלו שמים ירדו תהומות נפשם ברעה תתמוגג, יחוגו וינועו כשיכור וכל חכמתם תתבלע', הללו מכירים היטב כי העסקן הגדול שבעולם אין בידו לחלצו ממיצר. אלא הקב"ה - אשר לו הים והוא עשהו. וצעקתו תבוא מתוך עמקי הלב בזה תתקבל תפילתו - וממצוקותיהם יוציאם.

כתוב בפרשת מטות (לכ מב) 'ויקרא לה נובח בשמו' וברש"י, אינו מפיך ה' (אין נקודה באמצע אות ה'), לפי שלא נתקיים לה שם זה. כתב הרה"ק ה'פני מנחם' זי"ע (מטות תשנ"ה בסופו) שבא לרמוז שכל דבר שהאדם עושהו בלא 'מפיך ה' - כלומר בלא נקודה הפנימית שהיא 'הלב', אינו בר קיימא, ומידה טובה מרובה, המקיים המצווה מתוך פנימיות לבו, יעמוד לו הדבר לאורך ימים, לו ולזרעו לדורותיו.¹

ובן מצינו בפרשתנו, דכתיב (לה טו-טז) 'תהינה שש הערים האלה למקלט לנוס שמה כל מכה נפש בשגגה.. מות יומת הרוצח (במזיד)' וצ"ב מה בין מזיד

ששפכו דמם כמים סביבות ירושלים, שפכו דמם - היינו שיח הלב בתפילה, כי התפילה נקראת שפיכה כדכתיב 'ולפני ה' ישפוך שיחו' (שם קב.). וגם נקראת 'שפיכת דם' כמו שדרשו חז"ל (ברכות י:): 'לא תאכלו על הדם - לא תאכלו קודם שתתפללו על דמכם'. והנה, הלב מרמוז על 'ירושלים' שהוא באמצע גופו של אדם (דוגמת ירושלים שהיא אמצעו של עולם). וזהו כוונתו ששפכו דמם היינו התפללו, אך התפילה הייתה רק סביבות ירושלים - סביבות הלב ולא מתוך הלב, ואין קובר לא נקברה התפילה תוך הלב אלא הם מתפללים אחד בפה ואחד בלב, ודא עקא.²

כג. ותהא תפילתו מתוך עמקי לבבו, שלא כמצוות אנשים מלומדה, וכבר אמר פעם הרה"ק רבי הענין מאלכסנדר זי"ע, שבאמת היה ברצונו לבטל תפילה אחת או שתיים, כדי לבטל בזה את הרגשת ההרגל בתפילה, אך לבסוף החליט שיש מקום לחשוש שגם זאת יהפוך להרגל הנעשה טבע, ויפסיק מלהתפלל...

ידוע מה שסיפר הרה"ק בעל ה'צמח צדק' מליובאוויטש זי"ע, איש תם וישר היה דר בכפר אחד סביבות ירושלים, יהודי זה לא קרא ולא שנה מימיו, ואף את 'סדר התפילה' לא ידע, וכך הייתה דרכו, שבכל שבוע היה נכנס לירושלים למכור פירות וירקות מתנובת שדהו, ואז היה נכנס אל הרב דמתא שירשום לו על הנייר את סדר התפילה לכל השבוע הבעל"ט. פעם אחת בא אל הרב בחודש חשון, וביקש מאתו שירשום לו סדר התפילות לכמה שבועות - היות והדרכים מקולקלים ברפש וטיט, ויעש הרב כבקשתו. ויהי בשבוע השני נזדמן לו לעלות לירושלים, והנה הוא רואה שכל חנויות היהודים נעולות על מסגר ובריה, נחרד בליבו שמא טעה במנין הימים ושבת היום, אך משראה אנשים המהלכים בטלית ותפילין שבה אליו רוחו שלא התבלבל בחשבון הימים. ניגש אליהם לשאול מה יום מיומיים, מדוע שבתו בעלי החנויות ממלאכתם. השיבו לו שהיום תענית ציבור הוא, ולכן הכל בטלים ממלאכתם. הצטער היהודי על שאכל כי לא ידע שהיום הוא יום תענית, ולא עוד אלא שלא התפלל תפילת יום התענית. מיהר אל הרב ופרץ בבכי - היתכן להכשילני בחמורות כגון דא, לאכול ביום תענית ציבור. השיב לו הרב, אין תענית זו מהתעניות הקבועות, אלא כך גזרו בי"ד עקב עצירת גשמים, וקראו עצרה וצום לתפילה ולתחנונים ממי שמפתח של גשמים בידו. חזר ותמה, וכי מפני כך צריך לגזור תענית וצום, החזיר לו הרב בשאלה, וכי מה יש לעשות לפי דעתך, השיב הלה, בהיעצר הגשם מעל אדמתו, אצא השדה, ואקרא לאבינו שבשמים, ומיד מתחילים הגשמים לירד. אמר לו הרב, אם כן עשה נא אף למענינו כן, נשא הכפרי עיניו למרום ואמר אבא רחימאי, בניך צריכים לגשם, וכי אפשר שיגוועו בניך ברעב חלילה... ומיד נתקדרו השמים בעבים והחל מטר לירד להשקות נפש כל חי.

הוסיפו על כך בשם בנו של ה'צמח צדק' הרה"ק המהר"ש זי"ע, שאין משיבים ריקם את תפילת התמים, משום שאינו מבין 'חסדישע פשעטלאך', אלא מדבר אל הקב"ה כבן המתחטא אל אביו, וממילא כאשר הוא מבקש מגיע לו בדין שתקובל תפילתו. כד. מענין לענין, שח הרה"ק ה'שפע חיים' מקלויזענבורג זי"ע כי השאלה הראשונה שנשאל [בעודו בחור

בקיום מצוות ה' וודאי יראה ה' ללבב - לדעת כמה לב צירף האדם בקיימו את התורה והמצווה.

מי יתן ראשי מים - חובת הזעקה והבכיה על החורבן והתפילה על הגאולה

בפרשתן (לו ט) ולא תסוב נחלה ממטה למטה אחר, נוראות כתב הרה"ק ה'תפארת שלמה זי"ע (ד"ה א"י כן מטה, השני), וז"ל. מרמוז על מעלת קדושת ארץ ישראל וירושלים תוכב"א, כי הנה צריך כל איש להשתוקק בכל לבבו על א"י וקדושתה, כמ"ש 'שאלו שלום ירושלים' - 'ציון דורש אין לה' מכלל דבעי דרישה, והתשוקה היא מועלת בעצמה על הגאולה העתידה במהרה בימינו. והיינו, כשישים האדם על לבו דברי הכתוב - 'לא תסוב נחלה ממטה למטה' כי הקפידה התורה שלא תסוב נחלה ממטה למטה אחר אעפ"י שכולם י"ב שבטי קה, כולם קדושים, ומה חילוק בין זה לזה, אעפ"כ הקפידה התורה ע"ז. מכ"ש בזמן הזה, אשר בעזה"ר כל ארץ הקדושה היא תחת יד הישמעאלים ויבלעוה זרים ויירשוה... מכ"ש שצריך לקרוע לבב איש לצעוק ע"ז אל הקב"ה - מדוע לא נתקיים בנו 'ולא תסוב נחלה...' וממשיך התפא"ש, אם תגבר התשוקה בלב איש מבנ"י אל הארץ ובנין בית המקדש, הלא חיש מהר יעתר להם כי הלא הוא בנוי ועומד הוא למעלה רק שצריך לבקש עליו להורידו... ועל שם זה נקרא 'דביר ביתך' (ברכת רצה בשמו"ע, ועוד) לשון דבור - שצריך לבקש מהש"י עליו להבנות במהרה, וכל המתאבל על חורבן ירושלים זוכה ורואה

הנהרג לשונג שאינו אלא גולה, והרי שניהם קיפחו חיי נפש מישראל. וכתב הרבינו בחיי זי"ל. 'והדין הזה יורה שהלב עיקר האדם ועיקר כל המצוות וכל העבירות, ועל כן ההורג בשונג נענש בגלות ולא במיתה, לפי שלא היה ליבו בהסכמת הרציחה ואין חיוב העונש במיתה עד שיהיו הלב והגוף משותפין באותה רציחה - הגוף בתנועתו והלב בכונתו... וכן לענין המצוות - הכל תלוי בלב, שאם עשה מצווה ולא נתכוין בה בליבו לעשותה לשם שמים, אין לו שכר מזה (כל כך)... וכן אמר דוד ע"ה 'ואשא כפי אל מצוותיך אשר אהבתי'. ונשיאות כפיים היא הכוונה (כוונת הלב) כענין שכתוב 'נישא לבבינו אל כפיים, וזהו ואשא כפי אכנים כוונתי אל מצוותיך.

והנה מצינו הפרש וחילוק גם בשונג עצמו, דיש מי שנצרך לשהות בגלותו - בערי המקלט שנים רבות, ויש מי שישהה שם רק כמה שנים, ויש מי שיצא לחרות מיד אחר גלות של יום אחד ושב אל משפחתו ואחוזת אבותיו - שהרי הכל תלוי במיתת הכהן הגדול, ופליאה רבתי היא זאת, מה נשתנו אלו מאלו, ומבאר ה'ספורנו' (לה כה) כי בעצם השגגה יש מדרגות רבות, יש אשר שם יותר על לב להימנע מרציחה, ויש שפחות שם על ליבו, וכפי גודל זהירותו ושימת ליבו כך תתרבה או תתמעט קצבת זמנו לישב בגלות, ורק הקב"ה שהוא 'בוחר כליות ולב' יודע לשום אורחותיו של כל אחד ואחד עד כמה כיון לבו. ומידה טובה מרובה,

צעיר לימים] הייתה מפי יהודי שניצב לפניו כשהוא לבוש בתפילין של יד וידו השניה אוחזת בתפילין של ראש, וכך הייתה שאלתו (כי מסדר הנחת תפילין ללבוש תחילה של יד ולאחמ"כ של ראש, ובחליצתם להיפך, תחילה יחלוץ של ראש ולאחריו של יד) כי איננו יודע האם הינו עומד 'בהנחת התפילין' ונמצא שעליו להניח של ראש ולהתפלל שחרית מרישא עד גמירא, או שמא כבר נפטר ויצא יד"ח מכוון שכבר התפלל שחרית... ומה שהוא מחזיק את של ראש בידיו הוא מכיוון שכבר חלצם לאחר התפילה.... נענה הרה"ק לאותו 'מרחף', ברור לי שעליך ללבוש את ה'של ראש' ולהתפלל תפילה כהלכתה. כי אף אם נאמר שאכן כבר אמרת בפה את כל תיבות התפילה - הרי תפילה כזאת שתוך רגע כמימריה אין המתפלל יודע אם כבר התפלל או לא, הרי וודאי שאף בשעת מעשה לא ידע בין ימינו לשמאלו, ולא יודע תפלה מהו...

בנחמתה. כי כל האומר כן באמת בתפלה ולירושלים עירך ברחמים תשוב הנה פועל באמת זה למעלה על קירוב הנאולה כנ"ל...

כי הם חיינו - לימוד התורה בימי בין המצרים

באלו הימים יש להוסיף רבות בעסק התורה וכמו שאמרה המשנה (אבות ב יד) 'הוי שקוד ללמוד תורה, וביאר הרה"ק ה'עבודת ישראל' ז"ע (אבות שם) שתיבת 'הוי' עולה כמנין כ"א, ומרמז על כ"א ימי בין המצרים, שבהם יוסיף לשקוד על דלתי תורה".

כתב ה'קב הישר' ז"ע (פרק צ"ג) וקבלה אמיתית היא בידי, כל מי שבליבו תדיר צער על גלות השכינה זוכה לכתר תורה.

הרה"ק החוזה מלובלין ז"ע (דברי אמת - לקוטי כתובים איכה ג כו ד"ה לסיום) ביאר מדוע נפסק (או"ח תקנ"א י ברמ"א) שבסעודת ברית מילה.

כתב הרמח"ל ז"ע ב'מסילת ישרים' (פרק יט) הנה ודאי צריך שיצטער תמיד צער ממש על הגלות ועל החורבן, מצד שזה גרם מיעוט כביכול לכבודו ית', ויתאווה לנאולה לפי שבה יהיה עילוי לכבוד השם יתברך, ויתפלל תמיד על גאולת בני ישראל - שיתגלה כבוד שמים. ואם יאמר אדם מי אני ומה אני ספון שאתפלל על הגלות ועל ירושלים, וכי מפני תפלתי יתכנסו הגלויות ותצמח הישועה, תשובתו בצדו, כאותה ששנינו (סנהדרין לו:) לפיכך נברא אדם יחידי כדי שכל אחד יאמר בשבילי נברא העולם, ונחת רוח הוא לפניו יתברך שיהיו בניו מבקשים ומתפללים על זאת, ואף שלא תעשה בקשתם מפני שלא הגיע הזמן או מאיזה טעם שיהיה, הנה הם עשו את שלהם והקב"ה שמח בזה.

כה. סיפר הגאון רבי אלחנן וואסערמאן זצ"ל, פעם בעת אסיפת הרבנים לדון בענייני השעה, הראה ה'חפץ חיים' ז"ע את דברי ה'תנא דבי אליהו' (רבה פ"ב ד"ה פעם אחת), ולא גלגל הקב"ה והביא פרס ומדי לעולם אלא בשכרו של כורש שהיה בוכה ומתאנח בשעה שהחריבו העכו"ם את בית המקדש. הוסיף על כך ה'חפץ חיים', שכאשר נחשוב את מניין השנים, נמצא שבאותה שעה היה כורש בן שבע שנים בלבד, ויש לנו להתבונן - עד כמה בידו של ילד (נכרי) רך בשנים להבין את גודל החורבן, ואף על פי כן בזכות שבכה על חורבן הבית הביא הקב"ה את מלכות פרס ומדי לעולם, ק"ו לדידן, כמה שכר טוב יש לבורא ליתן לנו על אבלותנו על החורבן הגדול והנורא.

כו. בימי המלחמה הנוראה היה הרה"ק רבי פנחס מאוסטילא ז"ע הי"ד (חתנו של הרה"ק המהרי"ד מבעלזא ז"ע) יושב ועוסק בתורה בהתמדה מרובה ללא הרף, והיו סובביו תמהים בפניו האיך אפשר לו לעסוק בדברי תורה במצב איום כזה אשר מחוץ תשכל חרב ומחדרים אימה, ודם ישראל נשפך כמים. השיב הרה"ק אצל חותני היה כמחזה הזה בימי המלחמה הראשונה - שהיה עוסק בתורה יומם ולילה, וכששאלוהו על כך, השיב איתא במשנה (סנהדרין ו ה) 'אמר ר' מאיר בשעה שאדם מצטער שכינה מה הלשון אומרת, כביכול, קלני מראשי קלני מזרועי, נמצא שבשעת מלחמה כזאת שכל כך הרבה מבני ישראל שרויים בצער ומכאוב, הרי השכינה הקדושה מייללת בצער ממכאובם, ואין לך דבר המשמח את השכינה כמו עסק התורה, על כן עוסק הוא בתורה בכדי לשמח את השכינה ולהקל מצערה, סיים רבי פנחס ואמר, אם חותני אמר כזאת בעת המלחמה הראשונה, הרי בעת הזאת על אחת כמה וכמה וודאי שהשכינה מייללת בצער, ועלינו לשמחה בתורה. ולענייננו אנו, כמה ראוי להרבות בלימוד התורה בימי בין המצרים לשמח את השכינה הקדושה.

בְּצֵר הַפְּרִשָּׁה - מִסְעֵי

ב

שעל כל אחד לעסוק בהתמדה בדברי תורה בימים הללו, כי בזה מקרב הוא את הגאולה השלימה^י.

ויה"ר מלפני אבינו שבשמים שיחיש גאולתנו גאולת עולם, ויהפכו לנו אלו הימים לששון ולשמחה בביאת גואל צדק, ולירושלים עירך ברחמים תשוב ותשכון בתוכה כאשר דברת בב"א.

שחל בתשעת הימים הותר רק ל'מנין' להשתתף (וכיו"ב לשאר הדעות שם), ואילו בסעודת סיום מסכתא אין שום חומרא, וכל הרוצה ישתתף, אלא, כי כל סיבת החורבן הנורא הייתה כמאמר הכתוב (ירמיהו ט יא) 'על מה אבדה הארץ על עזבם את תורתי', נמצא שעסק התורה הוא התיקון לחורבן זה, וגם הגאולה תהיה ע"י התורה כמו שאמרו רז"ל (ב"ב ה.) לכן מותר לכל להשתתף בסיום, ואין צריך לומר

כז. כעין זה מובא בשם הרה"ק מהר"א מבעלזא זי"ע, שלכן התירו לאכול בשר ולשתות יין בסיום מסכתא, להורות, שכשיהודי לומד תורה אין אז כלל חורבן.